

кількості розробників і необхідності максимально швидкого створення продукту, перевагу має підхід, заснований на сторінках.

Деталізуючи програму курсу й визначаючи структуру електронного посібника, необхідно намагатися забезпечити якомога триваліший час життя продукту (у плані збереження актуальності його змісту). Основні підходи до розв'язання цієї проблеми полягають у підвищенні ступеня загальності навчального матеріалу, поділі його на складові з урахуванням термінів актуальності й спрощенні умов для заміни застарілих складових.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Башмаков А.И., Башмаков И.А. Разработка компьютерных учебников и обучающих систем. – М.: Информационно-издательский дом “Филинь”, 2003. – 616 с.
2. Беспалько В.П. Образование и обучение с участием компьютеров (педагогика третьего тысячелетия). – М.: Изд-во Московского психолого-социального института, 2002. – 352 с.
3. Дистанционное обучение: Учебное пособие / Под ред. Е.С. Полат. – М.: ВЛАДОС, 1998. – 192 с.
4. Зайнутдинова Л.Х. Создание и применение электронных учебников (на примере общетехнических дисциплин). Астрахань: Изд-во ЦНТЭП, 1999. – 364 с.
5. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования / Под ред. Е.С. Полат. – М.: Издат. центр “Академия”, 2005. – 272 с.
6. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (документи і матеріали 2003 – 2004 рр.) / За редакцією В.Г. Кременя. Авторський колектив: М.Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш, В.Д. Шинкарук, В.В. Грубінко, І.І. Бабин. – Тернопіль: Вид-во ТДПУ імені В. Гнатюка, 2004.– 147 с.
7. <http://asksystem.narod.ru/index.html>

УДК 372.851

О.М. Гончарова

ВИКОРИСТАННЯ KEYС-МЕТОДУ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ-ЕКОНОМІСТІВ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

Стаття присвячена аналізу особливостей методу навчання студентів на основі реальних ситуацій з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. Розглянуто авторський досвід застосування в навчальному процесі кейс-методу при навчанні студентів на економічних спеціальностях.

The article is considered the features analysis of Case Study method of students teaching applying information-communications technologies. Author's experience of Case Study method application in the educational process is considered on economic specialities.

Одне з основних завдань освіти у вищому навчальному закладі – це організація таких освітніх процесів, які в своїй основі мали б функцію розвитку здатності мислити і приймати рішення, формувати у студентів культуру мислення. При такій постановці задачі необхідно розв'язання ряду серйозних проблем. Серед них: засвоєння принципів і методів інформаційних технологій навчання, тренінгових методик тощо.

Наше дослідження пов'язане з реалізацією основних положень закону України “Про освіту”, напрямками Державної програми “Освіта” (Україна ХХІ століття) [1], Концепцією інформатизації освіти, Концепцією розвитку національної (післясередньої) освіти України [2].

Слід відзначити, що вузівська освіта інколи несе тільки традиційну функцію передавання соціального досвіду. Розрізнені, іноді протирічні відомості по навчальним дисциплінам часто не дозволяють студентам оволодіти ефективними методами розв'язання професійних проблем, розуміти взаємозв'язки між різними фактами в різних галузях

діяльності. Положення, що склалося, може бути виправлене активним пошуком нових методичних систем навчання, зверненням до міжнародного досвіду за обов'язкових умов його адаптації до вітчизняних особливостей.

Метод “кейс-стаді” (метод вивчення конкретних ситуацій) найбільш широко використовується за кордоном у навчанні економіки і бізнес-наук. На ранній стадії свого появи цей метод широко застосовується в курсах навчання аспірантів за програмою MBA [4: 5]. Між тим, збільшення числа менеджерів, які практикують застосування методу “конкретних ситуацій”, призвело до значного зростання попиту на розробку нових навчальних ситуацій, що мають національне підґрунтя.

В останні роки у зв'язку з освітніми реформами в українській вищій школі проходить пошук нових ефективних методик навчання студентів. Використання методики навчання студентів різних спеціальностей на основі реальних ситуацій дозволяє не тільки покращити розуміння академічних законів, активізувати пізнавальний інтерес до курсів навчання, але й сприяє розвитку дослідницьких, комунікативних і творчих навичок прийняття рішень.

Розглянемо концептуальні моменти, пов'язані з використанням інформаційних і телекомунікаційних технологій в розробці комплексів матеріалів для роботи з конкретною навчальною ситуацією, в руслі формування компетентностей.

Основою компетентностей є діяльність, уміння, здібності застосувати наявні знання і досвід в конкретній ситуації. Таким чином, формування компетентностей передбачає деяку практичну ситуацію, де компетентності і розгортаються.

С цієї точки зору існує тісний взаємозв'язок між дійсно освітою і майбутньою діяльністю, що призводить до необхідності реалізувати два різних процеси: один здійснюється в рамках можливої майбутньої діяльності, другий – в сучасному контексті освіти, в якому мають формуватись основні компетентності.

Саме тому одним із найбільш адекватних методів розвитку компетентностей у студентів-економістів є метод “кейс-стаді” (Case Study) або метод навчання на основі реальних ситуацій [3: 4].

У контексті розвитку ключових компетентностей найбільш важливими є інформатичні і комунікативні компетентності, які можуть бути сформовані при застосуванні ситуаційного методу.

Виділимо основні моменти, які можуть слугувати відправною точкою для визначення компонентів і змісту інформатичної і комунікативної компетентностей: етап збору відомостей, етап зберігання відомостей, переробка даних (постановка задач, побудова методів рішення задач).

Розвиток інформатичної і комунікативної компетентностей проходить, перш за все, в інформаційній діяльності студентів, зокрема при роботі з комп'ютерними моделями різних процесів і явищ. При цьому дуже велике значення має дослідницький процес, що може будуватись на основі моделювання.

Побудова моделі характеризується наступними кроками: виділення основних елементарних компонентів, визначення зв'язку між ними (системний аналіз), запис отриманої структури в яку-небудь наперед визначену форму.

Значення використання інформаційних моделей і інформаційних технологій в різних галузях, що і складає сутність інформатичної компетентності, доцільно показати на прикладі економіки, так як інформаційна діяльність в цій сфері характерна і для багатьох інших галузей професійної діяльності людини.

Відмінною особливістю кейс-методу є створення проблемної ситуації на основі факторів з реального життя. Його використання дозволяє демонструвати академічну теорію з точки зору реальних подій, допомагає зацікавити студентів у вивченні предмета, сприяє активному засвоєнню знань та навичок збору, обробки і аналізу даних, що характеризують різноманітні ситуації. Повний комплект матеріалів під назвою “навчальна ситуація” – це єдиний інформаційний комплекс, що дозволяє зрозуміти ситуацію. Крім того, він має включати набір запитань і завдань, що підштовхують до розв'язання поставленої проблеми.

Немає визначеного стандарту представлення матеріалів “навчальної ситуації”. Вони, як правило, представлені в друкованому вигляді, однак включення в текст фотографій, діаграм, таблиць робить їх більш наочними для студентів. В останні часи все популярнішими стають мультимедіа презентації навчальних ситуацій.

Метою використання методу вивчення реальних ситуацій в навчанні інформаційним і телекомунікаційним технологіям є формування інформатичних і комунікативних компетентностей, а також професійних компетентностей у галузі предметної освіти за рахунок введення відповідних змістовно-методичних аспектів і використання активних методів навчання. Слід виділити два змістовних моменти:

- розробка навчальних ситуацій з використанням інформаційних і телекомунікаційних технологій,
- освоєння методики презентації конкретної ситуації в навчальному процесі.

Спочатку студенти знайомляться з теоретичними аспектами створення комплекту матеріалів, визначають мету і тему дослідження, вивчають методи пошуку відомостей в Інтернеті, засобах масового інформування, знайомляться з методами соціологічних опитувань та інтерв'ювання тощо.

У процесі роботи над створенням комплекту матеріалів для роботи з навчальною ситуацією можна виділити певні етапи, через які проходять всі студенти. Частина з них освоюється студентами в індивідуальному режимі за самостійною освітньою траєкторією. Дуже важливим є етап презентації і дискусії за зібраним матеріалом. Він організується у формі рольової гри або дискусії.

Використання інформаційних технологій у навчанні на основі реальних ситуацій.

Процес підготовки матеріалів для ситуації оснований на навичках та вміннях роботи з інформаційними технологіями, що дозволяє актуалізувати наявні знання, активізує навчально-дослідницьку діяльність. Так, наприклад, на етапі збору відомостей використовуються різні джерела, основані на сучасних комунікаціях: телебачення, відео, комп'ютерні словники, енциклопедії або бази даних, доступні через системи комунікації. Нерідко ці джерела дозволяють отримати більш обширні та більш актуальні відомості. Наступний етап роботи з даними – це їх обробка, тобто класифікація і аналіз множини наявних фактів для уявлення загальної картини досліджуваного явища або події. Для зручності роботи з числовими даними необхідно їх представлення у вигляді таблиць, графіків, діаграм. У цьому випадку електронні таблиці є найбільш ефективними. Далі перед студентами постає питання про форму представлення матеріалів по ситуації залежно від якої можна використовувати або засоби створення електронних мультимедійних презентацій, або настільні видавничі системи.

Взаємодія викладача зі студентами в ході проведення курсу має діловий, науковий, особистісний та емоційний характер. Ділове спілкування передбачає виробку стратегії, плану, послідовності виконання конкретної діяльності. Позитивне емоційне забарвлення сприяє створенню умов успішності кожного учасника навчального процесу.

Використання матеріалів для роботи з ситуацією в процесі навчання зазвичай ґрунтується на двох методах. Перший з них носить назву традиційного Гарвардського методу – відкрита дискусія. Альтернативним є метод, пов'язаний з індивідуальним або груповим опитуванням, в ході якого студенти роблять формальну усну оцінку ситуації і пропонують аналіз представленого матеріалу, свої рішення і рекомендації.

Методика навчання на основі реальних ситуацій дуже популярна в економічній освіті, тому що її використання сприяє розвитку різноманітних практичних навичок, творчому підходу до розв'язання поставленої перед студентами проблеми і формуванню вміння аналізу ситуації та прийняття рішення, що призводить на закінчення до розвитку і проявленню компетентностей. Наведемо *список компетентностей*, які розвиваються методом навчання на основі реальних ситуацій:

1. Інформаційно-аналітичні. До них можна віднести: уміння класифікувати дані, виділяти істотні та неістотні відомості, аналізувати, представляти і знаходити відомості, знаходити пропуски даних і уміти відтворювати їх. Мислити ясно і логічно.

2. Практичні. Знижений порівняно з реальною ситуацією рівень складності проблеми, представленої у комплекті матеріалів, сприяє формуванню на практиці навичок використання економічної теорії, методів та принципів.

3. Творчі. Однією логікою, як правило, навчальну ситуацію не вирішити. Важливими є творчі навички в генерації альтернативних рішень, які не можна знайти логічним шляхом.

4. Комунікативні. Серед них можна виділити такі, як: уміння вести дискусію, переконувати оточуючих. Використовувати наочний матеріал та інші медіа-засоби, кооперуватись в групі, захищати власну точку зору, переконувати опонентів, складати короткий, переконливий звіт.

5. Комунікативно-соціальні навички. В ході обговорення ситуації випрацьовуються певні соціальні навички: оцінка поведінки людей, уміння слухати, підтримувати дискусію або аргументувати протилежну думку, контролювати себе тощо.

6. Самоаналіз. Незгідність в дискусії сприяє розумінню і аналізу думки інших людей і своєї власної. Моральні та етичні проблеми, що постають, потребують формування соціальних навичок їх розв'язання.

7. Технологічні. Робота з даними в сучасних інтегрованих системах.

Таким чином, можна зробити висновки, що основними засобами навчання на основі реальних ситуацій постають інформаційні, комунікаційні і мультимедіа технології. Метод навчання на основі реальних ситуацій, без сумніву, належить до активних методів навчання і сприяє формуванню ключових компетентностей, до яких в першу чергу відносять інформатичні і комунікативні компетентності. Використання методу навчання на основі реальних ситуацій також сприяє розвитку досвіду творчої діяльності, інтегративності знань, виробі професіоналізму у використанні інформаційно-телекомунікаційних технологій, формуванню комунікативних рис.

Потенційно цінним в реалізації методу навчання на основі реальних ситуацій є можливість отримати якісні результати безпосередньо з організованого освітнього процесу, в ході якого майбутнього економіста можна озброїти необхідними інструментами для досягнення якомога більш високого рівня в реалізації здібностей, потреб та умінь для досягнення особистих інтересів і суспільної вигоди.

Характеристика розглянутого методу дає можливість стверджувати, що його застосування в процесі підготовки спеціалістів економічного профілю дозволить реалізувати вимоги держави до рівня компетентності спеціаліста в галузі економіки та управління.

Напрямами подальших наукових пошуків є систематизація і узагальнення процесу впровадження кейс-методу навчання студентів вузів, здійснення комплексного впровадження засобів ІКТ.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Державна національна програма "Освіта. Україна XXI століття". – К.: Райдуга, 1994. – 61 с.
2. Державна програма розвитку вищої освіти на 2005-2007 роки. Постанова Кабінету Міністрів України від 08.09.2004 р. № 1183. – К.
3. Barner L, Christensen CR, Hansen A. Teaching and the Case Method, Harvard Business School press, Boston. 1994.
4. Derek A. What Makes a Good Case? – ECCH AUTUMN/FALL, 1997.
5. Easton G. Learning from Case Studies, Prentice Hall, London, England, 2000.